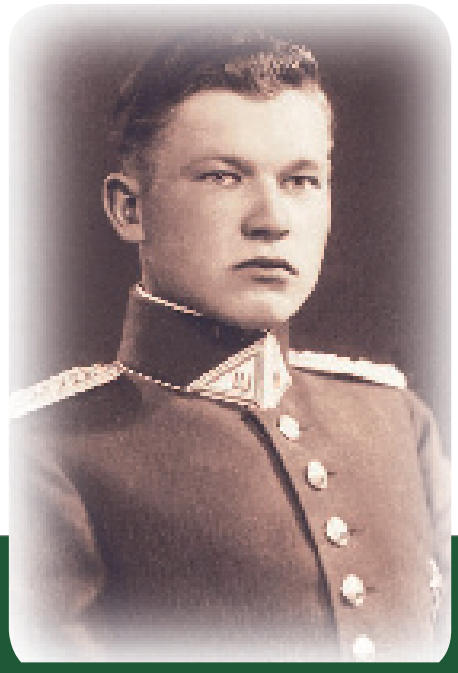
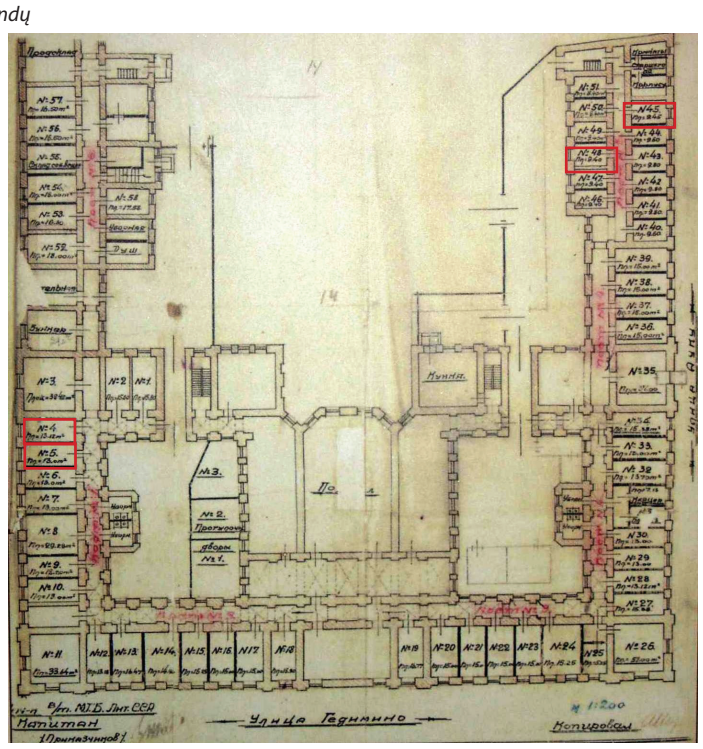

ADOLFAS EIDIMTAS-ŽYBARTAS, VYGANTAS
1915 02 24–1946 02 18

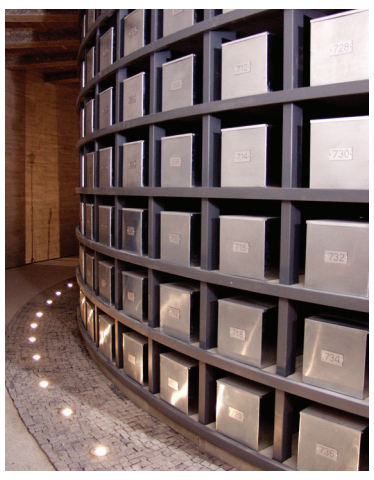
Adolfas Eidimtas, suimtas Kaune 1945 m. balandžio 4 d. *Iš Lietuvos ypatingojo archyvo fondų*

1946 m. NKGB Vilniaus vidaus kalėjimo planas. Kameros, kuriose kalėjo Adolfas Eidimtas, pažymėtos raudonu rėmeliu. *Iš Genocido aukų muziejaus fondų*

2004 m. Tuskulėnų rimties parko memorialiniame komplekse pastatyta koplyčia-kolumbariumas, kurioje ilsisi Adolfo Eidimto palaikai. *Iš Genocido aukų muziejaus fondų*

Koplyčios-kolumbariumo kriptų galerija. *Iš Genocido aukų muziejaus fondų*

Adolfas Eidimtas-Žybartas, Vygantas gimė 1915 m. vasario 24 d. Telšių aps. Žarėnų vls. Smilgių k. Jo tėvas Boleslovas Eidimtas turėjo 40 ha ūkį ir gausią šeimą: be Adolfo, buvo dar trys sūnūs ir trys dukterys. Pradinį išsilavinimą A. Eidimtas įgijo Smilgiuose. 1930 m. ėmė mokytis Telšių gimnazijoje. Vadovavo skautų organizacijai. 1935 m., baigęs gimnaziją, įstojo į Kauno karo mokyklą. 1938 m. gegužės mėn. ją baigęs, jaunesnysis leitenantas A. Eidimtas buvo paskirtas Jonušo Radvilos I husarų pulko pirmojo eskadrono būrio vadu Kaune.

Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą, A. Eidimtas buvo perkeltas į Vilnių ir toliau tarnavo Raudonosios armijos 29-ojo teritorinio šaulių korpuso 26-ajame kavalerijos pulke. 1941 m. pradžioje NKVD atskleidė slaptą prieš sovietus veikusią karininkų organizaciją. Prasidėjo karininkų areštai. 1941 m. gegužės 3 d., įtartas priklausęs pogrindinei antisovietinei karininkų organizacijai, buvo suimtas ir A. Eidimtas, tačiau susirgęs paguldytas į užkrečiamųjų ligų ligoninę Antakalnyje, iš kurios, padedamas savo sužadėtinės Gabrielės Milvydaitės, pabėgo ir pasitraukė į Vokietiją.

Prasidėjus Vokietijos–Sovietų Sąjungos karui, A. Eidimtas grįžo į Lietuvą. Jau birželio 22 d. Kalvarijoje jis įkūrė Tautinio darbo apsaugos būrį, kuris palaikė viešąją tvarką be valdžios likusiame miestelyje. Po kelių dienų, perdavęs vadovavimą kitiems, A. Eidimtas išvyko į Kauną. 1941 m. rugsėjo mėn. A. Eidimtas vedė G. Milvydaitę ir įsikūrė jos tėvo – Telšių taikos teisėjo Česlovo Milvydo – Matkaičių dvare netoli Radviliškio. Nuo 1941 m. pabaigos iki 1942 m. rugpjūčio mėn. buvo Radviliškio burmistras.

1942 m. vasarą pažįstami suvedė A. Eidimtą su Lietuvos laisvės armijos (LLA) įkūrėju ir vadu atsargos leitenantu Kaziu Veverskiu-Seniu. Netrukus A. Eidimtas įstojo į LLA ir tapo aktyviu jos nariu. Iš pradžių jis kūrė LLA Radviliškio apylinkę ir jai vadovavo. 1943 m. kovo mėn. K. Veverskis jį paskyrė Šiaulių apygardos, kuriai tuo metu priklausė Šiaulių, Telšių, Kretingos, Tauragės ir Mažeikių apskritys, vadu. Prieš prasidedant antrajai sovietų okupacijai, Šiaulių apygardoje į LLA jau buvo suburta apie 1500 žmonių (1945m. pradžioje jų padaugėjo net iki 4000). A. Eidimtas buvo energingas ir aktyvus vadas, gerai vadovaudamas apygardai, jis įgijo autoritetą. Savo namuose Matkaičių dvare kaupė ginklų atsargas.

Jo ir LLA vado bei ideologo K. Veverskio požiūriai esminiais klausimais sutapo, jie tapo artimais bendražygiais. 1944 m. liepos mėn., sovietinei kariuomenei įsiveržus į Lietuvą, vyriausiasis LLA štabas iš Vilniaus persikėlė į Šiaulių apskritį. Po 1944 m. vasarą įvykdytos reorganizacijos, kai buvo išskirti Veikiantysis („Vanagų“) ir Organizacinis sektoriai, A. Eidimtas-Žybartas tapo LLA vado pavaduotoju. Jis dirbo centriniame štabe, dalyvavo rugpjūčio mėn. įkurto Lietuvos gynimo komiteto (LGK) susirinkimuose. Komiteto nariai buvo leitenantas K. Veverskis, inžinierius B. Snarskis, kunigas B. Jurgutis ir generolas M. Pečiulionis. LGK bandė sujungti karinį ir politinį vadovavimą, skelbėsi vadovaująs visoms besipriešinančio krašto pajėgoms. Komitetui leidus, LLA vadai užmezgė ryšius su vokiečiais: tarėsi dėl ginklų, kadrų rengimo vokiečių žvalgybos mokyklose.

Sovietinei kariuomenei plūstant į Lietuvą, A. Eidimtui teko išsiskirti su šeima: žmona su vienerių metukų dukrele Dalia 1944 m. spalio mėn. pasitraukė į Vokietiją, o jis pats liko Lietuvoje. Liko kovoti ir žūti. „Palikti Lietuvą bolševikams be kovos – tai būtų nusikaltimas, o mano pasitraukimas į Vakarus būtų LLA išdavystė“, – kalbėjo tuomet A. Eidimtas.

Prasidėjo kariniai veiksmai, sovietų valdžios talkininkų bauginimo akcijos. 1944 m. gruodžio 1-osios naktį A. Eidimtas dalyvavo Seredžiaus puolime. LLA dalinys nukovė keletą sovietinių ir partinių aktyvistų, išlaisvino apie dešimt kalinių, paėmė kai kuriuos dokumentus. Žuvus K. Veverskiui, A. Eidimtas nuo 1945 m. kovo ėmėsi vadovauti visai LLA organizacijai, bandė atnaujinti nutrūkusius ryšius. Jis gyveno tai Šiauliuose, tai Kaune, naudojosi keliais konspiraciniais butais ir turėjo fiktyvius dokumentus Vaclovo Tamošaičio vardu. Kaune jis užmezgė ryšius su 1944 m. rudenį lietuvių inteligentų grupės įkurta Lietuvos išlaisvinimo taryba (LIT). Buvo pasirašytas susitarimas, kad LIT vadovaus politiniam sektoriui, o LLA – kariniam. Deja, planai liko neįgyvendinti, nes LLA ir LIT vadovai 1945 m. balandžio mėn. buvo suimti.

A. Eidimtas sulaikytas 1945 m. balandžio 4 d. Pasibaigus pirminio sulaikymo terminui, balandžio 6 d. buvo pasirašytas jo suėmimo orderis. Iš pradžių jis buvo laikomas Kaune, vėliau pervežtas į NKGB Vilniaus vidaus kalėjimą.

Sprendžiant iš bylos, sėdėjo 48-oje, 45-oje, 5-oje ir 6-oje kamerose. Dieną naktį buvo tardomas. Nuo 1945 m. balandžio 6 iki rugpjūčio 8 d. jis buvo apklaustas net 60 kartų. Tardymas baigėsi rugsėjo 27 d. ir byla buvo perduota NKVD kariuomenės karo tribunolui, kuris 1945 m. gruodžio 7 d. paskyrė A. Eidimtui mirties bausmę. Jau gruodžio 9 d. jis buvo perkeltas į NKVD 1-ąjį kalėjimą (dab. Lukiškių), kuriame turėjo laukti nuosprendžio įvykdymo. 1946 m. vasario 5 d. buvo gautas SSRS Aukščiausiojo Teismo karinės kolegijos pirmininko justicijos generolo pulkininko V. Ulricho pranešimas apie nuosprendžio patvirtinimą visose instancijose ir nurodymas nedelsiant jį įvykdyti. Po kelių dienų, vasario 18-ąją, A. Eidimtui ir dar dešimčiai jo likimo draugų NKGB vidaus kalėjimo patalpose esančioje šaudymo kameroje buvo įvykdyta mirties bausmė. Jų palaikai užkasti buvusio Tuskulėnų dvaro teritorijoje.

1997 m. gruodžio 22 d. Adolfui Eidimtui pripažintas kario savanorio statusas, Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministro 1998 m. gegužės 13 d. įsakymu jam suteiktas majoro laipsnis, o Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. lapkričio 18 d. dekretu jis apdovanotas Vyčio Kryžiaus 2-ojo laipsnio ordinu (dabar Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro didysis kryžius) (po mirties).

Parengė Vilma Juozevičiūtė